

Театральна Библиотека Посланника Ч. 9.

*Авг.*



3 1761 08295350 6

# ЦАНЬСКА ДОЛЯ

драматичный образъ

жизни нашихъ мѣщанъ

въ 3 актахъ

НАПИСАВЪ

**Романъ Сурмачъ.**

PG

3948

L893M57

1907

с. 1

ROBARTS

Цена 40 сот.

ПЕРЕМЫШЛЬ.

ромъ о. Л. Джузывского.

Дружеской 'пѣдъ' зарядомъ Г. Лагора  
1907.

3



*Presented to the*  
LIBRARIES *of the*  
UNIVERSITY OF TORONTO

*by*

**DAVID CLENDENNING**

Театральна Библиотека Посланника Ч. 9.

---

# МЪЩАНЬСКА ДОЛЯ

драматичный образъ

изъ жита нашихъ мѣщанъ

въ 3 актахъ

---

НАПИСАВЪ

---

**Романъ Сурмачъ.**

Цѣна 40 сот.

ПЕРЕМЫШЛЬ.

Накладомъ о. Л. Джулынского.

Зъ печатнѣ „Удѣловой“ подъ зарядомъ Г. Лазора.

1907.

О С О Б Ы :

Петро, старшій мѣщанинъ, боднаръ и господарь грунтовый, лѣтъ 50.

Марта, его жена, лѣтъ 40.

Иванъ, ихъ сынъ, лѣтъ 26, боднаръ.

Анна, вихованка Петра, вѣдь другого акту жена Ивана.

Романъ, } боднарѣ вѣку Ивана.  
Якѡвъ, }

Марко, терминаторъ Петра.

Семень, мѣйскій полицай.

Майлехъ — жидь.

Дѣе ся въ первѡмъ и третѡмъ актѣ въ хатѣ Петра.  
въ другѡмъ въ хатѣ Ивана. Часъ дѣлания найновѣйша доба.



UKRAINIAN INSTITUTE  
LIBRARY GIFT

---

Власнѡсть свящ. Л. Джулынского.

Лашинъ п. Бережаны.

Право представлениа и перепечатаниа застержено.



## Актъ першій.

Сцена представляе мѣщаньску хату. На стѣнѣ образы, годинникъ, по срединѣ стôль, два крѣсла. при стѣнѣ лôжка.

За сценою чути голосъ Петра: Марко! що ты робишь? Голосъ Марка: Мене нема! Голосъ Петра: А гдежь ты? Голосъ Марка: Я пôйшовъ на вечѣрню! Голосъ Петра: А вертай скоро, бо я иду на мѣсто!

(По хвили входить на сцену Марта.)

**Марта:** Отъ свята недѣленька а якось довгимъ выдае ся той день! Старый пôшовъ до мѣста. Иванъ и Анна суть въ церквѣ, хлопецъ спить, анѣ слова до кого промовити. А тутъ такъ хотѣлабы я поради се, що менѣ почати. Журба давить сердце, бачу я, що до злого иде у насъ, а кто знае, якъ зарадити тому! (Задумув ся.)

## СЦЕНА II.

(Вбѣгае Марко, лѣтъ 16, одягнений въ селяньскі штаны а коротенькій кабатикъ, въ величезныхъ черевикахъ.)

**Марко:** Майстрова, знаєте що?

**Марта :** Ну, и що такого?

**Марко :** Новина буде!

**Марта :** Та яка, говори разъ!

**Марко :** Рузалія иде! я знавъ, що придуть гостеньки!

**Марта :** Не плети дурницъ. Гѣсть въ дѣмъ, Богъ въ дѣмъ.

**Марко :** А я волю утечи, бо я бсю ся такого гостя. (скакае въ дверѣ, въ котрыхъ стае власне Розалія, такъ, що ударае цѣлымъ собою въ ню. Розалія скрикуе ахъ!! и цофае ся. Марко хилцемъ утѣкае въ пѣдъ еи руки и кричить: Гостѣ, гостеньки! Марта пѣдходить до дверей.)

### СЦЕНА III.

Марта и Розалія, прибрана зъ мѣщаньска, зъ величезною книжкою до молитвы.

**Марта :** Прошу, прошу, витайте гостѣ и простѣтъ, що той хлопчиско налякавъ васъ!

**Розалія :** А гдежь-бы я гнѣвала ся! Я цѣле жите несу крестъ свѣй, нѣкому, авѣ комашцѣ зла не зроблю а гнѣвати ся — то грѣхъ, ще и тяжкѣй. (сѣдае на крѣслѣ, а Марта на лавѣ.)

**Марта :** А щожъ коло васъ чувати?

**Розалія :** Славити Господа Бога, жи-

вемъ яось, живемъ, хотяй якъ горохъ при дорозѣ. Выйшла я нынѣ до церкви, Господу помолити ся, ажъ иде бачите Маріянна. Я зъ нею не дуже тее, бо то образа Божа, якъ она людей обмовляє, несотвореній рѣчи на кожного говорить, а щобы вы знали, що она на васъ казала? (присуває ся зъ крѣсломъ до Марты.) Страхъ, що не говорить.

**Марта:** Якї то люде; кожного возьмутъ на языки!

**Розалія:** Ой богато грѣха на свѣтѣ, дуже богато. Кажу вамъ Марто, щомъ ажъ ослабла чуючи такую облуду! Повѣдає, що вашъ Иванъ залюбивъ ся — повѣдає — въ вашій вихованицѣ Аннѣ — що хоче ся зъ нею женити — повѣдає, — що вашъ анѣ чути того не хоче, — що нѣбыто Анна зъ хлопского роду, повѣдає, що вашъ сварить на Ивана — та бо еще мало, що нѣбы мавъ васъ выбити, щосьте обставали за молодыми. Господи, ажъ грѣхъ повтаряти все. А я їй кажу: Маріянно не говорѣть того, бо то не есть правда! Хотяй Иванъ любить Анну, а она зъ простого роду — такъ я повѣдаю — хотяй Петро не хоче позволити и сварить на Ивана, а нѣбы таки и побивъ васъ — все оно правда, та по що за таке голосно

казати? Якъ я за тоті плётки розказала Оленѣ и другимъ, то такі вамъ лихі стали на Маріянну, що страхъ!

**Марта:** Ой много, много правды въ тѣмъ. Иванъ, хлопецъ добрый и мудрый, въ вѣйску выслуживъ, книжки читае, ремѣсникъ, хочъ зъ свѣчкою другого шукай; ну и Анна дѣвчина, що лѣпшою невѣстки менѣ не треба. Колижъ бо мѣй старый уперъ ся, не позволю каже, и не позволю! Нехай ся и земля розступить, то не позволю!? Плакала я, просила, молила, и слухати не хоче! Конче хоче Ивана женити зъ масткомъ.

**Розалія:** Вы бо не знаете, що кухарка вѣдъ жандармѣвъ острить собѣ на Ивана зубы. Та якъ бы я вамъ за ню розказала, та то ледащо, непотребъ, а тоті грошѣ, що ихъ мае, нечестнымъ придбані способомъ. Но я вамъ аѣ слова не скажу, бо обмова (говорить тое дуже поважно) то грѣхъ, дуже тяжкій грѣхъ!

**Марта:** И тому зле у насъ! Работа не иде, Иванъ гризе ся, а Петро до варстату и не загляне! Майлехъ, не вѣдступае вѣдъ него яѣ крокомъ, и обѣцюе, що его цехмайстромъ зробить. Старому набивъ ся той гонѣръ въ голову, ходитъ по



мѣстѣ, другихъ частувъ, грошѣ тратить, хотяй самъ мало и що выпе.

**Розалія**: Ба, Майлехъ, якъ схоче, то свого докаже. Тажъ всѣ майстры въ его кешени. Аво, Іосифъ немавъ анѣ шелюга при душѣ, а якъ прийшло ити на весѣле она — така паскудниця — наперла ся новои хустки и новыхъ „тше в як ђ в ѣ“, мусѣвъ зазичити у Майлеха! А стара хустка, где она стара — рѣкъ тому якъ куплена, еще такожь не заплачена.

**Марта**: Такій то у мене клопѣтъ. Кажу вамъ, що въ день супокою, а въ ночи сну не маю.

**Розалія** (встае.): Ахъ, треба менѣ спѣшити ся до дому скорше, еще молитвъ всѣхъ не вѣдмовила.

**Марта**: Такъ скоренько идете? Та посидьте еще!

**Розалія**: Не могу, мушу ити, для людей не можна Господа Бога забувати.

**Марта**: Лишень прошу васъ не кажѣтъ нѣкому алѣ словечкомъ за те, що я передъ вами говорила.

**Розалія**: А гдежь бы я! Та я на крестъ заклену ся, у мене, якъ що учую, то якъ въ керницю упало! Абожь то я грѣшница,

якъ та Маріянна. Вжемъ и забула, що вы казали! (Идутъ до дверей, выходятъ, по хвили.)

#### СЦЕНА IV.

(Входитъ Майлехъ, жидъ въ довгою бородою, розглядае ся по хатѣ.)

Гіть гешефтъ! нѣкому нема въ хатѣ? Ну, ну, где оно пѣйшло, той великій майстеръ? (сѣдае на крѣслѣ и бороду опирае на па-  
лицы.) Тото хате, оно мусить бути мое! Таке хате, въ самъ середина мѣста, я тутъ буду мешкало и мое дѣти и мое внуке! Я ему буду цехмайстромъ зробити, а потѣмъ цехмайстеръ буде менѣ носило воду. Той мудрый Иванъ, то я его зробило дурный Иванъ, я маю а кепеле!

#### СЦЕНА V.

(Входитъ Марта.)

**Марта:** А, нанъ Майлехъ, якъ ся маете?

**Майлехъ:** Ну, я собѣ маю! А где майстеръ?

**Марта:** Та гдесъ въ мѣстѣ.

**Майлехъ:** То дуже зле, бо мы мали такой „гешефтъ, а гройсь гешефтъ“ зробити!

**Марта:** Знаете Майлехъ, я бою ся чогось, щобы мѣй мужъ черезъ васъ не бувъ стратный.

**Майлехъ** : Ой вай ! таке бабске слово : „стратный !“ Чого оно мае бути стратный ? Або я не маю головы ? Мы спѣльники, якъ бы оно було стратне, то я бы стра-тило, а я того не хочу ! Слушайте (встае и глядитъ въ вѣкно), вы посылайте кого за Петромъ !

**Марта** : А кого я пошлю ? Хлопця гдесъ нема, а я сама мушу хаты пильнувати.

**Майлехъ** : Я вже маю кому послати. (Стукае въ вѣкно) Семень, Семень, ходино сюда. Семень ! (до Марты) Тото дурне по-лицай — оно буде ходити !

## СЦЕНА VI.

[Тѣ самѣ, входитъ Семень, въ старѣмъ финансер-скѣмъ мундурѣ и въ старѣй жандармскѣй шапцѣ, котрой не скедае. Въ рукахъ тримае палицю. Стае при дверяхъ выпростованый, прикладае руку до скрани, якъ при войсковѣмъ поклонѣ.]

**Семень** : Пане Майлехъ, мельдую по-слушно, щомъ нарокувавъ !

**Майлехъ** : Семень, вы ве бачили где Петра ?

**Семень** : Заразъ : Бувъ я у Сурки — нема ; въ Шльомы пивъ я чарку, не ви-дѣвъ, у Гедайлы пили мы гаракъ и тамъ нема, на проинаціи нема . . . . нѣ — хйба у Майлеха.

**Майлехъ** : Вы, идѣть и пошуйте Петра, и скажѣть, щобы прійшло тутъ, а я лишень скочу до Юрка, щобы оно менѣ на завтра фурманку зладило !

**Семень** : Мельдую, що Юрко завтра мае на поминки ѣхати !

**Майлехъ** : Що то поминки ? Якъ пожичало пятку, то не ѣхавъ на поминки, а за процентъ, то оно не хоче поѣхати ? Ну, я хочу бачити тѣ поминки, [пхае Семена до дверей] Идѣть Семень, а я буду вамъ колись щось обѣцати ! Бувайте здоровѣ майстрова, ву, вы нѣвроку еще цехмайстриха будете ! [Выходить.]

### СЦЕНА VII.

**Марта** [сама:] Скѣлько разѣвъ входитъ вѣнъ до насъ, то и вѣщасте иде его слѣдомъ. Мати Пречиста ! еси Ты не захоронишь насъ передъ лихимъ навѣтомъ, то пропадемъ въ лихолѣтю. На що менѣ паньства, на що менѣ богатои невѣстки ; супоксю и мира а щастя дѣтей — отъ чого бажае сердце матери. [Задумуе ся.]

### СЦЕНА VIII.

[Входятъ Иванъ, Анна — Марта. Иванъ и Анна цѣлуютъ руки Марты и роздягають ся.]

**Марта** : Що дѣти, вже зъ церкви ?

**Иванъ**: Такъ мамо, вже по вечерни. молили ся мы Господу Богу, щобы разъ скѣвчило ся нещасте наше, бо довше не выдержку я тутки!

**Марта**: Щожь, хочешъ васъ кинути? И ты бы мѳгъ полишити мене, ты, моя дитина?

**Иванъ**: [сѣдає на крѣслѣ, Анна и Марта на лавѣ.] Богъ знає, що радъ я руки собѣ вѳдробити, якъ вѳдроблявъ ихъ до нынѣ и не для себе, а для насъ всѣхъ. Та до чого оно веде? Тяжкою роботою нашою прокормляемо ся не мы, а чужѣ, и хѳсна зъ неи нема! Тато понехали господарку и варстать. А якъ не робишь, то не лишень, що до хаты не прибуде, а еще треба выдати зъ неи. Зъ вѳдки взяти на то? Неразъ жалуемъ собѣ страву омастити а въ мѣстѣ тато мусять всякому горло напхати, щобы знавъ, що они майстеръ.

**Марта**: Иване, не годить ся такъ говорити — сежь отецъ!

**Иванъ**: Абожь я не люблю ихъ, або не почитаю, або не радъ душу за нихъ дати? Чужому не скажу я того, а вамъ сказати мушу! Еще и Майлехъ причѣпивъ ся до нихъ, обѣцює имъ грушки на вербѣ, а тато слухають! Ого бѣда наша!

**Марта :** Що ино выйшовъ жидъ зъ хаты, пѣславъ за вѣтцемъ и верне тутъ!

**Иванъ :** Такъ то иде у насъ! Мѣсто, щобы мы всѣ въ одно лучили ся, помагали однѣ другимъ, памятали, що громада великій чоловѣкъ, то всѣ робимъ на одного, що не оре, не сѣе, а грошѣ збирає! Скѣлько я раздѣвъ говоривъ : зробѣмъ спѣлку, а грошѣ самѣ въ руки пхати ся будуть.

**Марта :** Татови за те и не згадуй, та и людямъ не варто радити. Отъ вже и такъ назвали тебе мудрагелемъ, а жиды кричать, що то бунтъ! Черезъ то Майлехъ такъ юдить на тебе.

**Иванъ :** Нехай юдить, та Богъ свѣдкомъ, що не выюдигъ нѣчого! Мамо, я за васъ въ огонь и въ воду, вы родичѣ мои, вы мене ховали, вы учили любити Бога и все, що наше, дороге серцю, вы намучили ся надѣ мною, и я до смерти вамъ вдячный. Но и я чоловѣкъ и совѣсти своей ломати не дамъ. Передъ Богомъ поклявъ ся я, що або Анна буде моею женою, або никто, и додержу присяги.

**Анна :** Иване, не гнѣвай вѣтця. Я сирота, родичѣ твои мене выховали, научали, и я не хочу ставати межи ними, а

тобою [встає она и Иванъ, Анна цѣлує руки Мары.] Рѣдной матери не любила бы я бѣльше якъ васъ, и для того прошу васъ, позвольте менѣ ити въ свѣтъ, стати десь на службу, щобы черезъ мене не було въ хатѣ сварнѣ и нещастя!

**Иванъ** [сильно:] Анно, що ты говоришь?

**Анна:** Отъ то, що менѣ каже мое сердце!

**Марія** [встає, цѣлує ю въ голову:] Добра, честна дѣвчино! Оденъ Богъ знає, що я нынѣ поблагословити бы васъ обое рада! Ты Анно, не говори о тѣмъ, щобысь мала насъ кинути — хата та, твоя хата, ты трудилась тутъ все и побивала. Ты Иване жди лѣпшой хвилѣ; Богъ добрый, Вѣнъ насъ потѣшитъ, зворушитъ сердце вѣтця и все гараздъ буде. А всѣ мы молѣмъ ся, молѣмъ щиро, бо молитва ломить желѣзо и она одна спасти и помочи намъ може!

**Иванъ** [мягко:] Мамо! нехай Пречиста благословить васъ за розраду и потѣху! А ты Анно, ты не кидай насъ! На що я трудивъ ся лѣтами, на що терпѣвъ при вѣйску, на чужинѣ числивъ години, коли Богъ позволить назвати тебе моею женою! Не противити ся намъ божѣй волѣ. Безъ

тебе день ставъ бы менѣ ночью, а я не выдержавъ бы тутъ нѣ одной години!

**Анна:** И я радабы поѣдати ся себе-своѣй воли и трудити ся разомъ зъ тобою! Та Пречиста нехай творить зъ нами, що для насъ наилучше.

**Слѣвъ** [на ноту:] Чомъ такъ скрыто.

**Иванъ:**

Кто поможе намъ въ пригодѣ,  
Кто поборе пекла власть,  
Щирымъ сердцямъ въ рускомъ родѣ  
Кто надѣю имъ подасть!  
Кто розгонитъ тѣни ночи,  
Камень гроба вѣдвалить;  
И на нашѣ сонны очи  
Кто пошле спасенный свѣтъ?

**Анна:**

Кто сполучить Руси силы,  
Подасть згоду и любовь,  
Щобъ до щастя мы стремѣли,  
Щобъ вѣдрили въ славу зновѣ!  
Кто два сердца, що страдаютъ,  
Въ одно злучитъ въ божій часъ  
Тыхъ потѣшитъ, що ридають,  
Кто спасе вѣдъ горя насъ?

**Всѣ разомъ:**

Тамъ надъ нами въ яснѣмъ небѣ  
Мати Божая царить,



Омофоромъ всѣхъ въ потребѣ  
 И въ нещастю сохранить!  
 Тѣжь до Неи Руси дѣти  
 Гдѣсь молитвы най плыве,  
 Бо для Неи, докъ намъ жити  
 Коже сердце щиро бѣ!

[Хвиля мовчаня]

**Марія:** Спаси, спаси насъ Пречиста Мати, Тебе мы вѣрно хочемъ величати, Тебѣ служити Руси хочуть дѣти, при Тебѣ сердца вѣрою огрѣти; всегда надежднѣ, що до рѣдной хаты, пѣшли намъ долю Пречистая мати!

**Анна:** [Звернена до образа Пречистой.] Зѣ сердце дѣвочихъ, зѣ очей ихъ — слезою сплыве молитва, гень, гень въ облакъ я. свый, наде россю отъ тамъ предъ Тобою. Ты насъ потѣшишь въ сумотахъ напрасныхъ, и Русь во вѣки буде все спѣвати: радуй ся, радуй Пречистая Мати!

**Иванъ:** Зѣ могиль вѣтцѣвскихъ, зѣ костей побутвѣлыхъ, зѣ руинъ, що славу нашу памятали, шепѣтъ несе ся, шепѣтъ мольбѣ несмѣлыхъ: если мы довго, ахъ довго страдали, если вѣками клались у могилу, и не щадѣли все власной крови, о для Твоеи дѣялось любви. Мы упо-  
 1-емъ, вѣримъ въ Твою силу, и кличемъ  
 Вѣ вѣры повнымъ словомъ: „Пречиста

крые своимъ насъ покровомъ! И не позволитъ Руси загибати. — Чистая Дѣва, Руси святой Мати.“

[По хвили: вбѣгае Марко.]

## СЦЕНА IX.

[Тѣ самѣ и Марко.]

**Марко**: Майстрова, кобы вы знали, що ся дѣе!

**Марта**: Щожь такого?

**Марко**: Розалія коло церкви зѣбрала всѣ бабы и розказуе, що майстеръ пе, що васъ бе, що вы Ивана хочете сватати зъ Анною, що Майлехъ взявъ майстра въ свои пазури — страхъ, що каже!

**Иванъ**: Нема дивоты, она такъ не вѣдь нынѣ чорнить людей!

**Марта**: А я еще просила, чтобы нѣчого не казала нѣкому.

**Анна**: Гдежь она безъ того выдержитъ? Анѣ гадки.

**Марко**: А я вправъ въ середину, схвативъ Розалію въ половину и заспѣвавъ собѣ:  
[Крутитъ ся и спѣвае.]

Гець, кець, а вѣдь уха,  
Розалія цокотуха!

и полетѣвъ дальше. Иване! Ромавъ васъ просить, жде передъ хатою.

**Иванъ**: Заразъ иду!

**Анна**: А я загляну до коровы.

[Выходятъ Иванъ, Анна, Марко.]

## СЦЕНА X.

**Марта** [сама:] Якась лѣнша надѣя вступае въ мое сердце, кобы лишень не змѣнилось все нагърше [глядитъ въ вѣкно]. Идутъ вже; ахъ, кобы я того Майлеха на очи не бачила!

## СЦЕНА XI.

(Марта, входятъ Петро и Майলেখъ.)

**Майলেখъ**: [кѣньчитъ бесѣду:] Еще паны въ судѣ ся довѣдають, буде зле. [сѣдае на крѣсло.]

**Петро**: Або я не кажу ему, не пхай ся, гдесъ не сѣявъ! Що ся зъ него зробило! Вернувъ зъ вѣйска, и теперь бунтуе всѣхъ.

**Марта**: Ты за кого говоришь Петре?

**Петро**: За кого, якъ не за твого одинака, за Ивана. Намавляє людей; Богъ знае до чого, захочуе ся ему спѣлку за водити, противъ жидѣвъ ити!

**Майлехъ** : А якъ то можна ? Жиды мають свѣй рехтъ, свое право ! Яке спѣлке ? Я гавдлюю, на що спѣлки ? Або я не роблю выгоды, не позичаю, не боргую, рѣдне тато такъ не дбае за майстра, якъ я !

**Петро** : Никто не чувавъ за то у насъ, а ту челядникъ противъ цеху иде !

**Майлехъ** : Оно не дбае, що теперъ вы Петро будете цехмайстромъ, абы я такъ здоровъ бувъ, що будете.

**Марта** : На що ему того, досыть клопоту маемъ и такъ ! Лѣнше варстату пильновати.

**Петро** : Що ты знаешъ ! Бабскій волосъ довгій, а розумъ короткій ! Може бути табій тамъ Павло цехмайстромъ, чому я не можу бути ? Або ты не знаешъ, що я тутъ зъ найстаршои мѣщаньскои родины ? Мѣй дѣдъ вже бувъ цехмайстромъ ; тато бувъ заступникомъ, и я не гѣршій.

**Марта** : Роби якъ знаешъ, щобысь лишень не жалувавъ !

**Майлехъ** : На що жалувавъ, та то чистый гешефтъ, якъ вода ! Лишень, чтобы Иванъ губе замкнуло, бо инакше буде бѣда ! Жидки вже хочуть на него подавати, всюда подавати, до староства, до

суду, до штайрамту, до льотеріи, всюда. Я вамъ скажу, вы его оженѣтъ, то жѣнка научить его тихо сидѣти!

**Петро**: Я бы и нынѣ женивъ, та не послухае. Отъ, звайшовъ бы и жѣнку и грошѣ, ба — и шляхцянка трафила бы ся!

**Марта**: Абожь то мы мѣщане, що гѣршого вѣдъ шляхцянокъ? Або не трудимъ ся, або не горюемъ, що? А женити, то не такъ легко. Годѣ кого силувати, а еще рѣдну дитину!

**Майлехъ**: Що то силувати? Батько скаже: ты собѣ будешъ женило и конецъ, до ксеньдза пѣйдете, музыка заграе, тай нема клопоту.

**Петро**: Чому нема клопоту! Грошей покладныхъ нема!

**Майлехъ**: Що то нема? У васъ нема, то я звайду, я собѣ пожичу, а вамъ зроблю выгоду. Або то мы не гандлюемъ разомъ, мы таки бѣльше якъ спѣлка!

**Петро**: Бо то весѣле кошуге! Не буду сына женити якъ якій хлопъ; мы мѣщане чей, знаемъ нашъ обычай!

**Марта**: Где теперь, коли бѣда докола, звычая ся тримати.

**Петро** : Певно, може хочешъ, щобы всѣ пальцами на мене показовали, смѣяли ся зъ мене, ще дѣдомъ называли?

**Майлехъ** : Вы Петро, маѣте рехть! Я буду помочи, вы менѣ тамъ виннѣ трохи, то буде разомъ писати ся. Памятайте, жевѣтъ сына, а я вже за решту самъ подбаю! А якъ оно конче схоче Анне брати?

**Петро** : Що? мѡй сынъ маѣ брати хлопку, прибуду, наймичку? Скорше на ма-рахъ волю его видѣти. Доки земля мене носитъ — не позволю!

**Марта** : А якъ така есть воля Божа? то що буде?

**Петро** : Жѣнко! Сто разъ казавъ я тобѣ, не мѣшай ся до того! Не шукай собѣ невѣстки въ наймичцѣ, бо бы цѣле мѣсточко на мене плювало!

**Марта** : Видишь, Иванъ ю любить, и то щиро.

**Майлехъ** : Ай вай, що то любить. Хлопъ любить ковбасу, а мусить ѣсти — борщъ!

**Петро** : Пѡдъ благословеньствомъ не позволю. Вже менѣ досыть того! Харлаки, що капоты порядной не мають, цвѣркають менѣ въ очи.

**Майлехъ** : Я ажъ бою ся, якъ прїйде цехмайстра выбирати, то всѣ зачнуть кричати, що Петра не выбирати, бо его сывъ хоче всѣ мѣщане встыдъ робити.

**Петро** : Не дѣждуть мои вороги того казати ! Вже я ся зъ нимъ розмовлю !

## СЦЕНА XII.

Тї самї, входить Семень, по нѣмъ пѣзнати, що пѣдпитый.

**Семень** . Мельдую послушно, щомъ всюда бувъ, у Майлеха и Шльома, въ Ицѣ Баса и нема нѣгде... Аа! бодай васъ, запоморочило мене; я за вами всюда, а вы тутъ !

**Майлехъ** : Добре вже ! Идѣть Семень до мене, нехай мое жѣнке васъ почастує, а я васъ прошу майстре, вы приходѣть до мене, бо треба за роботу обчислити ся, а грошѣ, то я дамъ (выпыхає за дверѣ Семена и выходитъ).

## СЦЕНА XIII.

(Петро и Марта.)

**Марта** : Петре ! Правда, що стѣлько лѣтъ була я тобѣ вѣрною подругою, и ты не жалувавъ ся нѣколи на мене ? Я тебе нынѣ прошу и молю, не противъ ся

щастю Ивана! Где намъ лѣпшой шукати невѣстки, якъ Анна?

**Петро:** Жѣнко, щобы не чувъ я бѣльше вѣдъ тебе того слова, розумѣешь? Що то, въ моей хатѣ всѣ бунтуєте ся на мене? Я тутъ майстеръ, я господарь! Схоче послухати, то добре, а нѣ, то я вамъ покажу, що зѣ мною нема жарту! Псомъ ся кину, з свого гонору доптати не дамъ!

#### СЦЕНА XIV.

(Тѣ самѣ, входить Иванъ).

**Петро:** Добре, що приходишь. Слухай Иване! цѣле мѣсточко называе тебе бунтѣвникомъ. Жиды хочуть на тебе жалобу подавати!

**Иванъ:** Нехай подають! Нехай напишуть, що я намавлявъ людей до ихъ добра, абы они и робили а за свою роботу хлѣбъ мали. Намавляю ихъ до спѣлки, а за то кары нема, хиба похвала!

**Петро:** А знаешь ты, що черезъ тебе мене цехмайстромъ не зроблять? Чи за те такожь тебе хвалити, що псуешь рѣдному вѣтцеви?

**Иванъ:** Не псую я нѣчого, та скажу правду, що зъ цѣлои души радъ я, щобы



васъ не выбрали. Дивѣтъ, вже теперь господарства у васъ якъ бы не було, а варстать не весе нѣчого. Мы, нѣбыто першій межи нашимъ цехомъ, а бѣдуемъ гѣрше селянъ на селѣ. Робимъ на жиди и ковецъ!

**Петро:** Такъ, то ты опѣкуномъ моимъ ставъ? А може запросишь мене на весѣле, зъ хлопянкою, що?

**Иванъ:** Тату, не зобиджайте єи! Она була вамъ якъ рѣдна дитина. Чого противити ся щастю вашому? Чи мы не будемъ о все дбати, чи не будемъ трудити ся?

**Петро:** Чекай! я тобѣ скажу щось: скорше на моей долони волосъ вырасте, якъ ты оженишь ся зъ нею! Зъ торбами иди, босыми ходи ногами, а памятай, що мы мѣщане! А теперь знай, що оженишь ся тамъ, где я тобѣ велю!

**Иванъ:** Нѣ тату, противъ серцю никто не зневолить мене ити!

## СЦЕНА XV.

(Входитъ Анна.)

**Петро:** Що? Ты менѣ перечишь? Ты мевѣ? И то черезъ кого? Черезъ гадюку,

яку я выплекавъ на власнѣй груди, —  
черезъ знайду? (до Анны). Вонъ менѣ зъ мо-  
го дому, вонъ, бо псомъ выгоню, вонъ!  
За мѣй хлѣбъ, за мое добро... така за-  
плата! зъ моей хаты!

(Анна и Марта плачуть.)

**Иванъ**: (поступае на передъ.) Тату, на-  
коли она поѣде, то и мене тутъ не по-  
треба! Я маю свои лѣта. Для васъ бувъ  
я добрымъ сыномъ, а вы якъ менѣ пла-  
тите за то?

**Петро**: Такъ? То обое забирайте ся  
прочь! иди, шукай шастя! Вѣдъ нынѣ я  
тобѣ не отецъ, ты менѣ не сынъ.

**Марта**: Петре, схамени ся, що кажешъ?

**Петро**: Знаю, що кажу, не одурѣвъ  
еще! Щобы менѣ и слѣдъ по васъ за-  
стигъ! Забирайте ся! (сѣдае на лавѣ, тяжело  
вѣддыхае.)

**Иванъ**: Тату, я иду! Нехай вамъ Гос-  
подь дае найлѣпше, щобысьте не жалу-  
вали того. Я все для васъ найлѣпшимъ  
буду сыномъ — а теперь — бувайте  
здоровѣ. (Бере Анну за руку и выходятъ.)

**Марта**: (Кидае ся до дверей зъ крикомъ.)  
Дѣти мои!

Куртина спадае.

Конецъ акту первого.

## Актъ другій.

Дѣе ся въ комѳрнѳмъ, въ хатчинѳ Ивана. Видно убожество, пару боднарскихъ поправокъ и зная-дѳвъ. На лавѳ сидятъ Анна и шие, Иванъ робитъ коло бочѳлки.

**Анна:** И щожь намъ. Иване дальше робити?

**Иванъ:** Богъ Отець! не дасть загибати, и не погибнемъ! Дбае Вѳнъ за воздушнѳ пташата, то и на насъ не забуде!

**Анна:** Роботы нема, а завтра и хлѳба не стане. Ой Иване, певно карае насъ Богъ за то, що безъ благословеньства твого вѳтця пѳйшли мы до вѳнца.

**Иванъ:** Нѳ, моя Авно, годѳ було довше ждати! Хотяй крѳмъ церкви не бачили ся мы нѳгде, а все таки люде стали насъ обмавляти. Тажь не було иншої рады. Противъ воľ отца не зробивъ бы я нѳчого, що не противило бы ся моѳй совѳста. Та тутъ отецъ завинивъ, а не мы. Приѳде хвиля, що и вѳнъ сиѳзнае то.

**Анна:** Нечувано ніколи, щоби отець такъ ворогувавъ на сына.

**Иванъ:** Не робить вѣнъ того зъ себе самого! Майлехъ доводить его до всякого нещастя. Выбрали вѣтца цехмайстромъ; вѣнъ гоноруе ся тымъ, а властиво рядить всѣмъ Майлехъ. Чую, що все нові жичить татови грошѣ, въ дома господарка вже пропала, а въ варстатѣ челядникъ робить, що хоче. Ой, зле оно скѣнчить ся.

**Анна:** Кѣло насъ вже нынѣ дуже зле, и хйба треба намъ ити где инде шукати хлѣба.

**Иванъ:** Не забувай на небесну Анно помѣчь! Правда, Майлехъ зробивъ то, що ніякій майстеръ не дае менѣ работы, бо жидъ грозить, що не дасть грошей и не поборгуе дерева. Таки конче хоче ся позбути мене зъ вѣтси. Та я не трачу надѣѣ. Дали добрі люде ось ту капанину, що ю роблю, все буде пару грошей на день, два, а не буде нови работы, то пійду до камѣня; на хлѣбъ мусить выстати. А може змилосердить ся Господь Богъ и допоможе; прише доброго чоловѣка, що поратуе? Тажъ я не хочу милостынѣ, хочу работы, хочу честно працювати, щоби лишень не мерти голодомъ, не тыняти свѣтомъ, не

проклинати долѣ — та не плакати на невдячвѣсть свѣта!

**Анна:** Нывѣ нема що и варити, хиба пѣйду где крупѣ зажичу!

**Иванѣ:** Нѣ Анно! нехай свѣтъ не знае за нашу бѣду, нехай не посмѣхае ся. Прошена страва не вакормить насѣ, лѣпше голодомѣ потерпѣти, якѣ сорому нажити ся. Маю пару грошей, купишь хлѣба, щобы для тебе стало, а я щось подумаю на дальше.

## СЦЕНА II.

Тѣ самѣ, входить Марта: (Анна зрывае ся, пѣдбѣгае до неи, цѣлуе руки, веде до лавы, саджае, Марта вѣддае ѣй кошикѣ).

**Анна:** Мама прѣйшли! Нехай вамѣ Богѣ заплатить, щобы не забуваете на насѣ!

**Марта:** А гдежь бы я могла забути? Одныхѣ я васѣ маю на свѣтѣ. Принесла я тобѣ доню трохи кашѣ и хлѣба и грудку масла.

**Иванѣ:** Якѣ вы мамо добрѣ! А щобы вѣ варстатѣ чувати?

**Марта:** Зле сынку, дуже эле! Новый той челядникѣ, якѣ не пе, то фушерку робить; тата цѣлый день нема, а Май-

лехъ то вже цѣлый господарь въ хатѣ. Мало що не ночуе у насъ! А тутъ пода-токъ не заплаченный, въ банку довгъ, а процента не плаченъ, а скѣлько Майлехови виненъ, то вже не знаю. Ой вѣщувало мое сердце, що до злого оно иде!

**Анна :** Мамо, мамо, а я нѣ дня, нѣ су-покою въ ночи не маю. Совѣсть менѣ вы-кедуе, що все то черезъ мене!

**Марта :** Бо ты еще дитина, моя Анис! Хотяй бы и тебе въ тѣмъ не було, то нещастя не вѣдмѣнивъ бы никто. А такъ вѣдрадою для мене, що бодай Иванъ, хотяй въ бѣдѣ, въ горю, а все має жѣнку, яку ему Богъ судивъ. (До Ивана.) Що менѣ Иване робити? Говорити татови нема що, сердить ся, кричить, ба, частѣйше до чарки заглядае. Цѣлый день ходитъ зъ тыми майстрами, они его гоноруютъ, а вѣнъ имъ платить, тѣшитъ ся, що у Май-леха всѣ его шануютъ. Колись на весѣлю кинувъ музикамъ цѣлого риньского и то пожиченого, бо каже, цехмайстрови всгды меньше давати!

**Иванъ :** Чувъ я про те, чувъ, и сердце менѣ крае ся на гадку, що буде дальше! Майлехъ еще нѣчого не каже, но я бачу, що вѣнъ наосѣвъ ся васъ знищити, такъ

якъ звищивъ многихъ. И то удасть ся ему, если тато не выречуть ся того паньства, то, щобы и десять челядникѡвъ робило, то не настарчатъ на все. Отъ бѣда и конецъ.

**Марта:** Колись Майлехъ наперъ ся конче, щобы я ему дала гуску. Я анѣ слухати не хочу, та пошварготѣвъ щось тихо до батька, а той скрикнувъ: „дай!“ и мусѣла я дати.

**Анна:** Иде людска кервавиця, иде въ жидѡвскій руки, а мы не умѣемъ ся боронити! А Ивавови черезъ кого не хочуть дати работы? Майлехъ всему виноватый!

**Иванъ:** Гей, гей, милый Боже, щобы то кѡлькохъ майстрѡвъ злучило бы ся въ одно, то той самъ Майлехъ спѣвавъ бы дуже тоненько! Та нема у насъ єдности, нема вѣры въ себе самыхъ, и тому мы бѣднїи и закрѣпощенїи. (Въ сѣняхъ чути стукоть чобѡтъ).

**Анна:** Ктось иде до насъ. (Пѡдходить до дверей).

### СЦЕНА III.

Тїи самїи — входить Розалїя.

**Анна:** Гостѣ до насъ, просимъ до хаты.

**Розалія :** Я такъ на хвильку лишень, подивити ся на васъ! Отъ и вы Марто тутъ, прійшли дѣтей вѣдѣвати (сѣдає). А Иванъ вже майструє славити? Господа! Бога!

**Иванъ :** Таке мое майстерство якъ и ваше, бо обое не платимо податку, хиба, що вы губою бѣльше намозолите ся, якъ я руками!

**Розалія :** Жартуйте здорові. Знаєте, ишла я тутку, тай поступила до кухарки вѣдъ жандариѡвъ. Кажу вамъ, яка то погань, ажъ грѣхъ честному чоловѣкови зъ нею говорити! Замужъ иде за шляхтича!

**Марта :** Овъ, а то за якого?

**Розалія :** За того, що въ горальни воламъ печатки выбиває!

**Иванъ :** Добра шляхта, тажъ вѡнъ сидѣвъ въ криминалѣ!

**Розалія !** Ой Иване, вы не знаєте, що то грѣхъ людей обмовляти! Дуже тяжкій грѣхъ! Тай, якъ зачала менѣ кухарка на васъ вѣдказувати, а дурный — каже — Иванъ, я маю пять сотокъ и — каже — сукнѣ маю и зъ доброго — каже — я роду, тато шевцемъ бувъ а вѡнъ взявъ собѣ, — каже — хлопку, просту...



**Иванъ** (кидає обручъ): Ну, ну, вже добре, я дальше слухати не хочу бабських дурниць вашихъ и вашои кухарки.

**Анна**: А нехай собѣ я буду и проста и дурна, кобы честна, та не пльоткарка.

**Розалія**: Я сама такъ кажу, бо то грѣхъ великій. А зновъ Маріянна, що не казала за вашого чоловічка Марто! Тажъ вчера — повѣдає — чвертѣвку пива поставивъ у Майлеха; Марта чобѣтъ не має — повѣдала — а Петро жалує їй справити. Тай дуже васъ жалувала, повѣдає, що добра жѣнка, несе до Ивана, що може, бо бы они — нѣбы то вы, Иванъ и Анна зъ голоду померли. А колись були крестивы у Пацака и Петро бувъ, и навѣтъ оберка танцювавъ (встає) кинувъ на скрипку, бо зъ музиками було, коруну и ставъ спѣвати:

Майстеръ же я майстеръ,  
До того цехмайстеръ!

спѣваючи крутить ся, якъ въ танци, въ тѣй хвили вбѣгає въ хату Марко, хапає ю въ половину, крутить и спѣває:

#### СЦЕНА IV.

Тѣ самѣ и Марко.

**Марко**: А я Рузалія,  
Панна, якъ лелія! гоць, гоць, гоць!

**Марта:** Хлопче, що робишь? (Марко पु- скає Розалію.)

**Розалія:** Тфу, нещасте зъ хлопчискомъ. Не встыдъ тобѣ, ты погане якійсь!

**Марко:** Ой встыдъ, еще якій встыдъ, та що робити! А вы майстрова ходѣть до хаты, бо челядникъ ушивъ ся. Шибку збивъ, пса скалѣчивъ и теперь такъ спѣ- ває на цѣлу герегу, ще коты показали ся! а жидамъ зô страху пейсы дубомъ стали,

**Марта:** Кара Божа зъ пнякомъ. Ой, бо- дай на свѣтъ бувъ не родивъ ся той, кто выдумавъ горѣвку. Все зле на свѣтъ че- резъ ню!

**Иванъ:** Певнѣ! Кобы не горѣвка, то и нашій люде не булибы дѣдами. Колись мѣ- щане нашій ходили въ жупанахъ, носили золотистіи пояси, мали маєтки, все мали, а нынѣ що маємъ? Одеаь ремѣсникъ въ мѣсточку выжити не може, а тутъ кôлька- десять шинкôвъ єсть, жиды жіють, въ са- етахъ ходять, доньки вѣнують, мясо ѣ- дять.....

**Розалія:** Правда! говорите якъ его- мость на проповѣди. Мôй небôщикъ то пивъ и пивъ, ажъ ся на смерть запивъ! А я горѣвки, анѣ до очей не хочу.

**Марко** : Певно, що до очей вѣ, лигень до горла. Для кого вы все берете у Шандли до флящчинки, га?

**Розалія** : Не слухайте добрї люде, не слухайте! Разъ браламъ на крижѣ, бѣльше вѣколи. Я не такъ якъ другї, що то. . . .

**Марта** : (перебивае ѣй). Бувай здоровый Иване, пращай Анно.

**Анна** : А зайдѣть мамо завтра.

**Марта** : Зайду, дѣточки, зайду, певно зайду.

**Розалія** : И я зайду, кобы лишень хвильку часу найти.

**Марко** : Не шукайте дуже — и за рѣкъ буде часъ!

(Марта и Розалія виходять.)

## СЦЕНА V.

(Иванъ, Анна, Марко).

**Иванъ** : Щожъ Марку, берешь ся до работы, чи все тобѣ пустота вѣ головѣ?

**Анна** : Певно жидамъ козы полошишь, що?

**Марко** : Ой майстре, не все пустувати! Якъ гляну я на нашъ варстатъ, то ажъ неразъ заплачу. Роботы нема, челядникъ

робить, що хоче, а майстеръ и не загляне. А вже той жидиско, то таки приказує, якъ бы майстромъ бувъ. Якось прийшовъ зъ майстромъ до насъ и чѣпає ся мене, що я нѣчого не роблю. А я кажу: вамъ що до того? у васъ терминую, чи що? Якъ вамъ розкричавъ ся, ставъ кидати ся, то ажъ майстеръ менѣ давъ пару клепокъ. Чекай жиде, не дарую я тобѣ за мои клепки, колись я тобѣ тоту сиву бороду цѣлкомъ обсмущу!

**Иванъ**: Ты Марку уважай на себе, бери ся до работы, бо выйде часъ науки а нѣчого не будешь знати!

**Марко**: Не штука робити, кобы було що! Отъ нынѣ: роби, якъ нема кусня дерева, хиба натешу клепокъ зъ пяного челядника. А здали бы ся они, бодай Розалии до головы поветавляти, щобы не обмовляла людей! Позвольте, я за васъ натягну тотѣ обручѣ, або часу не маю, чи що? (Бере ся до работы и то скоро.)

## СЦЕНА VI.

(Тѣ самѣ, входятъ Романъ и Якѣвъ.)

**Иванъ**: Витайте дорогѣ мои, витайте!  
Сѣдайте, прошу.

**Романъ** : Ишли мы туда, тай зайшли до тебе. А що Анно, здорова?

**Анна** : Славити Господа Бога, якое иде оно!

(Романъ и Яковъ сѣдають на крѣслахъ, Иванъ на лавѣ, Анна коло вѣкна зъ шитемъ, Марко робить.)

**Яковъ** : Щожь Иване, работы нема?

**Иванъ** : Нема и видно не буде! За челядника не приймутъ, а майструвати самому годѣ.

**Романъ** : Що то майстерство нынѣшне варта. Колись, казали мои дѣдо, що нашѣ майстры возили роботу на десятки миль, а нынѣ везуть хйба тачками до Майлеха.

**Яковъ** : Авѣ гадки выжити зъ ремесла. По хатахъ бѣда, хлѣба нема; на селѣ людямъ стократъ лѣпше жити.

**Иванъ** : И все гѣрше и гѣрше. Дивѣтъ на наше мѣсточко. На ринку, якъ то кажуть, самѣ жиды. А перше все то були мѣщанскѣ дома. Мешкали дѣды и таты нашѣ, въ свѣтлицяхъ, мали варстаты, робили. А жидокъ щасливай бувъ, якъ зъ заду вынайнявъ кѣмнатку; въ три каблукы гнувъ ся передъ мѣщаниномъ — господаремъ. Стали жиды пожичати грошѣ мѣщанамъ, а мѣщане стали забувати на роботу, а памятали на фляшку, жидъ си-

дѣвъ тихо, интабулювавъ ся на хату, за процентъ замешкувавъ передну часть дому, а мѣщанина пхавъ въ кѣмнату вѣдъ заду а потѣмъ выкидавъ цѣлкомъ, а самъ бравъ хату на себе. Поволи забрали цѣле мѣсточко, взяли въ руки ремесло, еще смѣяли ся, що мы самѣ о то просили!

**Яковъ:** Свята правда! Передше були всюда мѣщане въ почитаню, а нынѣ никто о нихъ не пытае, леда кто называе ихъ жидѣвскими наймытами, а бѣда колыше ихъ дѣти.

**Иванъ:** Та якъ не мае бѣда бути, коли и холоднѣи и голоднѣи хочемъ ѣсти и пити, а за роботу не дбаемъ. Кѣлько то нашихъ цѣлѣи день ходить по мѣстѣ зъ заложеными руками — Богу часъ крадутъ!

**Анна:** Вже оно хѣба инакше не буде!

**Иванъ:** Чому не буде? Нѣколи на ничо не есть запѣзно! Лишень зъ Богомъ, а дасть ся все зробити.

**Романъ:** Кобы то знати, що переломить Майтехову силу!

**Яковъ:** Чому бы нѣ? Якъ бы насъ назбирало ся бѣльше, то бы все ся удало, а оденъ, два, що зроблять?

**Иванъ** : По моѣй гадцѣ двоухъ, трехъ то вже сила, ше и яка ! Буде Майлехъ ворогувати, мы робѣмъ своє, а побачить четвертій, що обходимъ ся безъ Майлеха, и собѣ до насъ пристане. Побачуть другі, добре желяючі намъ люде, що мы трудимъ ся, то и они помогутъ, дорадять.

**Романъ** : Видишь Иване, я и Якôвъ мы бы готові були щось зачинати, та твоѣй отецъ цехмайстеръ, еще на тебе лихій, може все попсувати !

**Иванъ** : А чи вы безъ мене не обійдете ся ? Я и такъ бѣдакъ, до спôлки не внесу нѣчого, а пораду дамъ вамъ охотно !

**Якôвъ** : Якій ты чесный Иване ! Но безъ тебе, безъ твоєи головы мы не начнемъ нѣчого ! И такъ треба то роздумати, нарадити ся, щобы на зле не вышло !

## СЦЕНА VII.

(Ті сами, входить Майлехъ въ шапцѣ, палиця пôдъ пахою.)

**Майлехъ** : Добрый день, Иване, якъ ся маєте ?

**Иванъ** : Добре. Та прошу васъ, скиньте шапку и не тыкайте менѣ, бо разомъ мы гусей не пасли.

**Майлехъ** : (Скидае шапку.) Ой вай, яке вы говорне, я у вашого тате зъ шапкѣ сиджу, бо мене голова ломить, а вы таке молоде.... Ну, ну, най буде и такъ.

**Иванъ** : Щожъ вы менѣ скажете нового ?

**Майлехъ** : Зайдѣть вы до мене, бо я маю до васъ дуже деликатный гешефтъ, самъ цимесь для васъ !

**Иванъ** : Ходити до васъ не маю часу и охоты — а маєте що казати, то кажѣть тутъ голосно !

**Майлехъ** : Ой вай, я не хочу, щобы всѣ чули то, я маю до васъ дѣло !

**Романъ** : То мы зъ Яковомъ выйдемъ !

**Иванъ** : Нѣ, сидѣть ! Я не маю нѣякихъ тайнь, хоче, вай говорить, а нѣ, то нѣ !

**Майлехъ** : Ну, я скажу, (сѣдае на лавѣ) лишень сяду, бо я старый, ноги менѣ болять ! Я Иване васъ знаю вѣдь мале дитине, я васъ такъ люблю, ой вай, такъ люблю....



**Марко :** (перебивая). Якъ пси дѣда!

**Майлехъ :** Тихо, ты паскудникъ, чога ты не идешь до дому? Я Иване, хочу вамъ зробити добре. Тутки пару миль зъ вѣдти, то недалеко, въ горальни треба боднаря. Я заразъ задумаю на васъ и прийшовъ вамъ сказати, я напишу письмо до тамтой вѣрникъ, а вы идѣть, таки заразъ идѣть, тамъ вамъ буде якъ въ небѣ! Ну, подякуйте мевѣ за то!

**Иванъ :** Заразъ подякую! Слушайте Майлехъ! Я знаю що вы и другі дали бы много, щобы мене выгрызти зъ вѣтси. Вы боите ся моеи гадки, щобы не завязати спѣлки. А дотога, хйба я не бачу, до чога оно иде? Вы хочете зъ торбами пустити мого ѡтця, може не такъ? Та я вамъ все на переповѣ. Но знайте (поважно): Скорше голодомъ тутъ погйбну, а яе рушу ся зъ мѣсця. Буду конавъ, а кликати буду: „гей люде, ратуйте ся, спасайте вѣдъ Майлеха и ему подѣбныхъ!“ Розумѣете!

**Майлехъ :** Ой вай, що вамъ прійде зъ того? Вы тутешныхъ людей не збунтуете, бо они робити не хочуть, они хочуть мати легко грошѣ и коонецъ. Або Майлехъ ихъ кличе до себе? Якъ бы они робили, не выдавали надъ станъ, тобы и безъ Майлеха обѣйшли ся!

**Иванъ** (до Романа и Якова:) Чувте? отъ забувъ ся панъ Майлехъ и разъ сказавъ святу правду. Кто трудить ся и жие мѣрно, той обѣйде ся безъ Майлеха!

**Майлехъ:** Ну такъ! я добрый, якъ кто приѣде до мене, то я поможу, чому нѣ, я и вамъ хочу помочи, я на початокъ пожичу вамъ, Иване десятку, вы ѣдьте лишень!!

**Иванъ:** Дякую за вашу доброту! Я волю зачекати, ажъ . . . .

**Марко** (перебивае:) Майлеха вынесутъ на окописко!

**Майлехъ** (до Марка:) Що то есть, ты гуяцвотъ. . . . ты!

**Иванъ:** (кѣнчить) ажъ вы пересвѣдчите ся, що еще не цѣлкомъ пропала сила мѣщанства, що не зовсемъ пѣддало ся оно пѣдъ вашу власть, що оно двигне ся, и що Майлехи спѣзнають, що не они тутъ панами, а мы. . . .

**Майлехъ:** (встае) Ну, закимъ то буде, то вы премудре зъ голоду умрете. Я вамъ то кажу, я Майлехъ, я вамъ [буду научити, я все знаю, я . . . . (иде до дверей.)

**Марко:** Чекайте, я вамъ вѣдчиню; (пѣходить, вѣдчиняе, [двери,] Майлехъ! выходитъ

Марко пѣдставлае єму ногу, Майлехъ падае на порозѣ, зрывае ся и выбѣгае, Марко вертае до работы.)

**Марко :** Отъ мае за мою кленку !

**Якѡвъ :** Видишь Романе, нема що нагадувати ся. Учить насъ жидъ розуму, подякуймо за науку.

**Романъ :** Певно що такъ. Я готовый нехай буде, що хоче, а таки разомъ, якъ буде насъ трехъ, то не дамо ся.

**Анна :** Господь Богъ допоможе, а правда побѣдитъ.

**Иванъ :** Га, що правда, то прийде ся намъ не одну тяжку перебути хвилю. Но кто не умѣе поборити перепонъ, не вартъ, що жіе на себѣтъ. Найлѣпше смакуе хлѣбъ, придбавый въ потѣ чола. Не забуваймо на то !

### СЦЕНА VIII.

(Входить на передъ Семень, по нѣмъ Петро, за ними Майлехъ).

**Иванъ :** Отець, чи може бути ?

**Петро :** Жадень отецъ ! Менѣ, яко цех-майстрови довели, що тутъ робить ся фушерка, що я бачу власными очима. До того ты вѣдмовивъ менѣ хлопця и даєшь

ему у себе роботу. Поліцай, того хлопця заведѣть до уряду громадского, а начальникъ замкне его. А тото все начине забиратьѣть и роботу такожь. Я цехмайстеръ на-казую тоѣ!

**Романъ:** Пане цехмайстеръ, тажь то вашъ сынъ!

**Петро:** Мене не сынъ выбравъ, а цѣ-лый цехъ. Я сына не маю. За недозволену роботу староство замкне его.

**Майлехъ:** Ну, а що Иване, кто му-дрѣйше, Майлехъ, чи ты?

**Петро:** Чогожь Семене стоишь?

**Семень:** Мельдую послушно, бо нема где сѣсти!

**Петро:** Дурный ты, бери начине и хлопця.

**Марко:** Ого, нема дурныхъ! [гручае Се-мена, даѣ пштычка въ нѣсъ Майлехови и выбѣгаѣ ва дверѣ].

**Иванъ:** (выступаѣ на передъ) Отче, чи вы вже не маєте милосердія и надѣ дитиною своею? Чи жидѣ вамѣ милѣйшій вѣдѣ вла-снои крови? Згадайте на Бога!

**Петро:** Ты менѣ не пыскуй, бо я цех-майстеръ и есмѣ тутѣ въ урядованю!

Дальше Семене! (Семень хоче брати начинь, но Якôвъ стае mezi нимъ а начинемъ).

**Якôвъ**: Пане цехмайстеръ, то начине мое, та работа моя. Я майстеръ а Иванъ вôдъ тои хвили мôй вспôльникъ. Мого начиня брати не дамъ, розумѣте!

**Майлехъ** (до сцены): А шварцйюръ на него!

**Петро** (змѣшанный): Такъ? Побачимъ, що на то скаже староство!

**Якôвъ**: То менѣ байдуже, та уважайте, щобы судъ не сказавъ вамъ, що грабити и вамъ не всегда вôльно. А коли вы тутъ, то я вамъ кажу, що кôлькохъ насъ завязало спôлку на роботу и Иванъ до неи належить.

**Петро**: Добре — ходѣмъ дальше! (хоче ити, Иванъ хватае его руку).

**Иванъ**: Отче, не лишайте въ гнѣвѣ тои хаты, яжъ ваша дитина!

**Петро** (обертае ся до него и вырывае руку): Я не маю дитины. Моя дитина супротивила ся моѣй воли, и я при смерти не прощю ѣй того! (выходить, за нимъ Майлехъ).

## СЦЕНА IX.

[Тѣ самі безъ Петра, Майлеха и Марка].

**Семень** : А теперь вже я цѣлкомъ дурный, не знаю що брати, хиба возьму ноги за поясъ, тай поѣду до Майлеха! [выходитъ].

## СЦЕНА X.

[Тѣ самі безъ Семена].

**Анна** : Боже, Боже, вѣчне прокляте отця надъ нами, то страшне!

**Иванъ** : Анна, уповай на Пречисту, Она насъ не оставитъ!

**Яковъ** : Иване! Я вѣдступаю свѣй вартать. Вчера при подѣлѣ дѣставъ я пять сотокъ и грошѣ тѣ даю смѣло и певно до вашей спѣлки.

**Романъ** : А я лучу ся зъ вами и поможу, чимъ буду мѣгъ. Иванъ най орудуе а мы за его поѣдемъ радою.

**Иванъ** : Коли така воля Божа, то згода. А я присягаю вамъ, що скорше душу положу, якъ дамъ пропасти одному грошеви [подають собѣ руки].

**Анна** : Слава, слава будь Богу!

**Иванъ:** Будемъ трудити ся, надѣяти ся на Бога, и правда вже буде горою.

### С п ѣ в ь.

Иванъ, Анна, Романъ, Яковъ [на арію: где згода въ родинѣ].

Где праця всѣхъ лучить, роздору где нема,  
Тамъ горе минає и гибне злобы тьма,  
Любови, вѣры, згоды, обильнѣ певно плоды,  
Труженники зберуть!

(2 разы).

Куртина спадає.

Конецъ акту второго.

## Актъ третій.

Сцена та сама, що въ актѣ першомъ. Марко сидить на маломъ стѣльчику и теребить бульбу зъ кошика въ горнець.

**Марко:** Вчера бульба, нынѣ бульба, а завтра, то вже и бульбы не стане. Злодѣй жидъ, добре привчивъ майстра. Та майстеръ, якъ майстеръ, а майстровои менѣ шкода. Выплакала она вже свои очи; теперь и слезъ бѣльше не має. Передше

бувало, то майстрова несла до Анны, що могла. Теперъ Анна неразъ загляне и принесе, що може. Ой не знаю я, чи довго оно еще буде того. Варстать порожный, роботы нема, челядникъ прибуду закрать що мѡгъ зъ начиня и пѡшовъ въ свѣтъ, а ты Марку мѣсто обручѣ набивати, те-реби бульбочку. Пѡйшовъ бы я до майстра Ивана, — тамъ то разъ, дваццять спѡльникѡвъ разомъ матеріяль спроваджують, зъ жида смѣють ся. Та жаль менѣ кидати майстровои, она сама бѣдна; нѣ воды кому принести, нѣ дровъ нарубати, гей, гей, бѣда тай тѡлько!

## СЦЕНА II.

[входить Розалія и Марко.]

**Марко :** Диви, гостеньки идуть, та еще и дорогенькѣ!

**Розалія :** Майстровои нема?

**Марко :** Нема, дѡзнала ся, що вы до насъ идете, тай утѣкла, щобы грѣха не бачити.

**Розалія :** Встыдѣ, Марку, таке говорити, ты знаешь, що я смирна, божа жѣнка.



**Марко:** Знаю, знаю, сѣмь миль зъ пекла родомъ. Ба, кобы вы знали, що ся у насъ стало!

**Розалія** [присуває ся на пальцяхт]: Господи, що такого?

**Марко:** Е нѣ, вы бы еще кому сказали.

**Розалія:** (складає пальцѣ рукъ на хрестъ и цѣлує ихъ) Отъ крестомъ ся божу, що анѣ словечкомъ не скажу! Скажи Марку, що тутъ було!

**Марко:** Е, за дурно казати, немудра рѣчь!

**Розалія:** Мѡй Марку, знаешь, я бѣдна вдовиця; сама нѣчого не маю, отъ то, що добрѣ люде дадутъ — то ось тобѣ крайцарь [шукає] маешь, скажи?

**Марко:** Що крайцарь? и два буде мало! Або я дитина, щобымъ крайцарь бравъ, я хлопъ, на тютюнь давайте, а нѣ, то не скажу [теребить дальше бульбу].

**Розалія:** Мѡй солодкій, мѡй добрый, а гдежь менѣ на тютюнь знайти?

**Марко:** Давайте то, що наготовили до Шандлѣ на горѣвку, вистане для мене, еще и для васъ ся лишить. А такой новины ещесьте не чули.

**Розалія :** Справдѣ таке цѣкаве ?

**Марко :** Ба! и жандармы будуть за те знати!

**Розалія :** И жандармы? Господи! Маєшь, маєшь Марку на тютюнь, послѣдне даю — а скажи менѣ! [дає грошѣ].

**Марко :** А не скажете нѣкому?

**Розалія :** Тѣжъ я закліяла ся.

**Марко** [приступає до неї и таинственно говорить]: Побивъ, страхъ побивъ!

**Розалія** [такъ само таинственно]: Кто?

**Марко :** Майстеръ. На передъ молотомъ, а потѣмъ сокирою, якъ ставъ бити, ажъ лячно було, ажъ волосе дубомъ стало!

**Розалія :** А гдежъ она? лежить?

**Марко :** Вже ю взяли!

**Розалія :** Мати небесна! Взяли? а я нѣчого не знала. А где взяли?

**Марко :** До жандармѣвъ.

**Розалія :** Певно до мѣста, до шпиталю повезуть.

**Марко :** Нѣ, до пивницѣ дали.

**Розалія :** Що, єще заперли? А щожъ она тамъ зробишь? А то звѣрь, власну жѣвку такъ побити?

**Марко** : Кго побивъ жѣнку ?

**Розалія** : А твоѣй майстеръ; дивѣтъ хлопчиска, самъ казавъ и еще пытае !

**Марко** : Та бо вы дурне кажете ! Та гдежь майстрову побивъ майстеръ !

**Розалія** : То Анну такъ набивъ ?

**Марко** : Та где Анну !

**Розалія** : Ну, то когожь ?

**Марко** (кричить ей до уха) : Бочку на капусту для жандармѣвъ побивъ майстеръ и то еще тамтого року !

**Розалія** (возноситъ руки до горы : А Богъ бы тебе покаравъ шибенику ! Вѣддай грошѣ, заразъ менѣ вѣддай !

**Марко** : Нема дурныхъ ! На горѣвку вамъ стане еще.

**Розалія** : Та я тобѣ голову побю ! (хочетъ хватити его, Марко смѣючи ся обѣгавъ до кола сцены, Розалія за нимъ).

### СЦЕНА III.

(Середъ того входитъ Семень).

**Семень** : А то що такого ?

**Розалія** : Скривдивъ мене, страшно скривдивъ !

**Марко** : Не слухайте ! Наперла ся Розалія конче, щобы я женивъ ся зъ нею, а я и думки не маю.

**Розалія** : Чекай, нехай но я розкажу майстрови, а буде тобѣ, буде ! Дивѣтъ, побивѣ мслоткомъ, а потѣмъ сокирою..... е, може оно и правда..... (выходить).

#### СЦЕНА IV.

[Марко сѣдає до бульбы, Семень, по хвили Марта).

**Семень** : Гей, хлопче, майстеръ где ?

**Марко** : Не знаю, тутки майстра нема. Єсть лишень цехмайстеръ.

**Семень** : А цехмайстеръ где ?

**Марко** : Тамъ, зъ вѣдки вы идете, въ шинку !

**Семень** : Ба, въ шинку, а въ котрѣмъ ?

**Марко** : Идѣтъ, запытайте єго !

**Марта** (входитъ) : Що ты Марку не робишь ; нацала мене Розалія и жалує ся на тебе. Мало менѣ журбы, мало клопоту, еще и ты причинюєшь ! А вы Семеве що скажете ?

**Семень** : Мельдую послушно панѣ цехмайстрова, щобысьте сказали пану цехмайстрови, що панъ бурмистеръ казавъ

сказати панѣ цехмайстровой, щобы сказала пану цехмайстрови, щобы панѣ цехмайстеръ пришовъ до пана бурмістра.

**Марта:** Добре, добре.

**Марко:** Чекайте Семене: замельдуйте пану бурмістрови, що панѣ цехмайстрова сказала сказати, що пана цехмайстра нема дома. Розумѣете?

**Семень:** Розумѣю..... (выходить).

## СЦЕНА V.

[Марта, Марко].

**Марко:** Вы майстрова не гнѣвайте ся за Розалію, я нарокомъ хотѣвъ, щобы она вынесла ся и не морочила вамъ головы. Куда вамъ слухати ви дурницъ!

**Марта:** Знаю я, що ты Марку добрый хлопецъ. А журба моя здає ся вже до кѣнця иде; Богъ умилосердитъ ся и возьме мене зъ того свѣта [отирає слезы].

**Марко** [до сцены]: Ого, щось зле! пѣйду, дамъ знати Иванови! [голосно] Не плачте майстрова, не побивайте ся. Отъ я нате-ребивъ бульбы, а теперь воды принесу.

**Марта:** Добре Марку, роби, що хочешъ!  
(Марко бере кошикъ, горнець, стѣльчикъ и выходитъ).

## СЦЕНА VI.

[Марта сама].

Господи Боже, и Ты Пречистая Дѣво Мати! Не дайте менѣ глядѣти на мое горе, на мою нужду. Три роки минае вѣдъ хвилѣ, коли жидъ вступивъ въ тую хату, и нынѣ нещасте наше довершило ся. Вѣнъ выгналь Ивана зъ хаты, а нынѣ, завтра выжене и насъ. Були три кусники поля, минули ся, варстать минувъ ся — лишили ся довги и лѣцитація, яка жде насъ каждой години. Отъ на чимъ кѣнчить ся цехмайстерство. Чуло тое мое сердце, видѣли то мои очи — плакала я, ридала, молила, по рукахъ цѣловала — не зворушило ся сердце мого чоловіка — не помогло нѣчого... А теперь — теперь вже за пѣздно.

## СЦЕНА VII.

(входить Анна — Марта).

**Марта:** Анночко, добре, щось забѣгла тутъ!

**Анна** [цѣлує ю въ руку]: Витайте мамо, а тата нема?

**Марта:** Нема — якъ звычайно! Та, хотяй бы и прийшовъ, то не бѣй ся, вже вѣнъ тобѣ злого не скаже слова. Вѣдъ

трехъ недѣль иншій ставъ зъ него чоло-  
вѣкъ, слова не говорить, опре голову на  
руки и сидить мовчки, ночами плаче, бою  
ся я за него.

**Анна:** А що въ судѣ вамъ сказали?

**Марта:** Въ судѣ я не була, бо адво-  
катъ сказавъ мевѣ, що вже нѣчо не по-  
може, або сплатити чотыри сотки, або  
хату и городъ злицитують. Нема вже нія-  
кои рады.

**Анна:** Иванъ ажъ вѣдъ розуму вѣдхо-  
дить, руки ломить, такъ ему жаль тата.  
Та щожъ, у насъ ледво сотка цѣла зло-  
жена — трудно, за три роки годѣ було  
зложити бѣльше, а до того сидячи въ ко-  
мѣрѣмъ.

**Марта:** Роботу славити Господа маєте?

**Анна:** И переробиги ю трудно. Иванъ  
мусить часто вѣхати за товаромъ для сибѣлки,  
часъ тратить ся, та вѣнъ каже, що еще  
два роки, а тогды все вѣдѣбе ся и поста-  
вимъ свою хату!

**Марта:** Правда, бо тота, котра по  
слушности належить до васъ, где вы обое  
выховали ся и зросли, тота перейде въ  
руки жида.

**Анна:** Тожь мы зъ Иваномъ обдумали такъ: Коли бы хату Майлехъ забравъ, то гдежь вамъ шукати чужого кута? Найлѣпше, щобы тато и вы мамо замешкали у насъ, Иванъ привайме другу часть хаты, прийме челядника, возьме Марка — и стане зъ татомъ робити на спѣлку.

**Марта:** Кобы то Духъ святыи вступивъ до Петрового серця! Я ночами молюся о те, я послѣдныи крайцарь бѣднымъ давала — доки мала, крестомъ я лежала, бо бачу, що за его тяжкосердіе такъ сильно насъ Богъ карае.

**Анна:** А мы бы васъ шанували, на рукахъ носили, неба прихилили. Не гнѣвайтесь, та може вамъ треба, ось менѣ осталася корона, возьмѣть, а колись вѣддасьте.

**Марта** [бере]: Вѣдь рѣдныхъ дѣтей вже теперъ милостыню беру!

**Анна:** Що вы мамо говорите! Та гдежь то милостыня? А вы якъ насъ ратували, якъ намъ помагали, що? Но треба менѣ утѣкати, бо тамъ дитина плаче, а Иванъ пѣйшовъ до Романа и Якова, якусь раду радять.

**Марта:** Чекай Анно, я пѣдведу тебе кусникъ, поспытаю, чи не бачивъ кто батька, бо вже присылали за нимъ (выходять, по хвили входитъ Петро).



## СЦЕНА VIII.

**Петро :** (сильно постарѣвъ ся, на лицѣ блѣднѣй, похиленнѣй) Нема нѣкого! Вже не то людей, а власнои бою ся жѣнки! въ очи не смѣю ѣй глянути! занастивъ я все: поле, варстать, хату, — лишае ся — торба. Якъ павка выссавъ мене Майлехъ, вищили другѣ, цехмайстромъ называли и на дѣда звели. (розглядае ся, потѣмъ сѣдае) Хата, моя хата!... Ту я родивъ ся, ту покѣйный отецъ и мати жили... Ту родивъ ся мѣй Иванъ! Нынѣ вѣнъ зачинае бути першимъ, а я, я и сына вѣдтрутивъ вѣдъ себе. Совѣсть не дае супокою; отецъ ворогувавъ на власну дитину, по судахъ ю волочивъ. Неразъ щось тягне мене тамъ до него; се моя кровь, тамъ внучокъ, котрого я не бачивъ еще! та нынѣ за пѣздно, сказали бы люде, що голодъ и холодъ гонить мене до сына.... Бѣдна жѣнка! Не слухавъ я еи, цехмайстровавъ и не видѣвъ, якъ плаче она... (опирае голову на долони.) Прийшло каянѣ, та за пѣзно. (плаче тихо).

## СЦЕНА IX.

**Марта :** (Входитъ тихенько, стае въ порозѣ, обтирае собѣ слезы, пѣдходить до Петра, кладе ему руку на голову и тихенько каже). Петре!

**Петро :** (Шѣдноситьъ голову). То ты Марто? Я... здрѣмнувъ ся трохи.

**Марта :** (Сѣдає коло него). Петре, знаю я, що дуже болить тебе серце, знаю я, инакше не була бы твоею жѣнкою!

**Петро :** Марто, не говори такъ! бо серце тото цукне зъ болю! Запропастивь я твою долю, прогнавъ Бога, нынѣ уже все пропало. Майлехъ лицитує — на продажъ зъ вѣльной руки купця нема, бо жиды не допустять, боять ся Майлеха. И позавтра мы осганемъ безъ даху.

**Марта :** Господи, вже позавтра? (плаче, хвиля мовчаня).

**Петро :** Винуватый я, дуже винуватый! Ты Марто пѣйдешъ на часъ до сестры, а я пѣйду шукати работы. Не богато ей найде ся для старого, та все лѣпше якъ просити милостынѣ, або голодомъ мерти.

**Марта :** Я бы мала на старости лѣтъ тебе кинути? Нѣколи! Прожили мы вѣкъ разомъ, разомъ и умираймо! Петре, а дитина наша, нашъ Ивавъ, ты забувъ на него?

**Петро :** Не згадуй того, Марто! Бачу я, що злемъ зробивъ, та и вѣнъ согрѣшивъ гордостею и непокорливостею. Мѣгъ

пѣждати, не жени ти ся безъ благословеньства. Всежь я отецъ....

**Марта :** Може и зле зрѣбивъ, та за то, щобы ты знавъ, якъ вѣнь терпить тяжко; ночами не спить, думаетъ, якъ намъ помочи.

**Петро :** Кобы не вѣнь, не его спѣлка, я бувъ бы еще найшовъ ратунокъ. Вѣнь вѣднявъ Майлехови половину зарѣбку, черезъ що жидъ и напосѣвъ ся на мене. На що ему тои спѣлки?

**Марта :** Колижь тѣ, що зъ нимъ тримають, хвалять собѣ и добрый мають заробокъ.

**Петро :** Правда твоя, я самъ бачу, що Иванъ розумный, що спѣлка дѣло добре, но вѣнь знавъ, що спѣлкою зрѣбить добре другимъ, а пакѣсть рѣдному отцеву.

**Марта :** Видишь, Иванъ и Анна радѣ бы намъ неба прихилити. Отъ, коли Господь зсылае на насъ вѣщасте, нехай згода стане межи нами: Иванъ радъ, щобы мы перенесли ся до него. Нѣ, не на ласкавый хлѣбъ, а на спѣлку зъ нимъ до работы!

**Петро :** Нѣ Марто! Я вѣдъ сорѣма и ганьбы запавъ бы ся въ землю. Скажи ему, що я не маю жалоу до него, що я жалоу, що каю ся, бо занастивъ я добро, яке ему належало ся, — нехай менѣ

простить — та бачити ся зь нимъ не можу.  
Вѣнъ самъ не схоче соромити мене.

**Марта:** Петре, тамъ у Ивана въ колысцѣ хлопчикъ, вже ручки простягає, кличе: „дядя!“ (Петро закрыває лице руками).

(Марко легко вѣдчивяє дверѣ и переходитъ черезъ сцену на другу ей сторону).

**Петро:** Жено, скажи имъ вѣдъ мене, нехай Богъ благоловить ихъ, и Ивана и Анну и маленького мого... (выбухає плачемъ, Марта заслонює лице запаскою).

## СЦЕНА X.

(На порозѣ стоить Майлехъ, глядитъ на нихъ, гласкає бороду, крутить головою.)

**Майлехъ:** Ну, Петро, якъ буде? (иде на середину, сѣдає на крѣсло, Марта вѣдсуває ся вѣдъ Петра, той отирає незнатно очи).

**Петро:** Зь чимъ якъ буде?

**Майлехъ:** Нѣвроку: оно не знає зь чимъ! Позавтра ліцитація!

**Петро:** Майлехъ, чи вы маєте Бога въ серци?

**Майлехъ:** Бога въ серци то я маю, а въ рукахъ маю наказъ ліцитаційный на васъ -- и конецъ!

**Петро:** Що я вамъ злого зробивъ, чимъ докучивъ, чи не послухавъ коли?

**Майлехъ:** И я не роблю вамъ ничь злого! Якъ Майлехъ грошѣ дававъ, и дававъ и еще разъ давъ, то бувъ золотый Майлехъ, и якъ хоче назадъ, то вже злый? Ай вай, яке вы цѣкаве!

**Марта:** Бодай нѣкто не бувъ бачивъ тыхъ грошей.

**Майлехъ:** А я просило ся давати?

**Марта:** Ой чи разъ!

**Петро:** А кто самъ привосивъ до хаты, кто лазивъ за мною. Вы напосѣли ся на мене, забрали поле, а теперъ зъ торбами пускаете!

**Майлехъ:** Що то таке дурне слово! Я васъ не пускаю зъ торбами. Вы запла-тѣть, то я собѣ ийду. Я вамъ буду ка-зати цѣле правда: Якъ хлопови подобае ся въ лѣсѣ дерево, то вѣвъ собѣ мѣркуе: на що я маю ити до пана, просити, пла-тити, бути стратный, „я собѣ самъ возь-му.“ А я не хлопь, я жидъ, я маю свѣй говѣрь. Менѣ ваше хате дуже ся подо-бало. Я знавъ, що вы не схочете прода-ти, а якъ бы продавали, на що менѣ да-вати пару сотки бѣльше, то я такъ ро-било, щобы тавьше дѣстати. Ну, що есть?

**Петро:** То ты нехресте еще смѣешь ся, еще въ очи кажешь, щось знищивъ мене нарочно.

**Маѣлехъ:** Каждый дбае о свѣй интересъ. Ваше сынъ забрало менѣ половину майстрѣвъ, а я забираю вамъ хате! Такъ свѣтъ платить; я на васъ не маю жаль!

**Петро:** Майлехъ, спамятай ся! Мы жили разомъ тѣлько лѣтъ, разомъ ганлювали! Май милосердїе, почекай, пожди трохи, хата не утече — я найду купця зъ вѣльной руки, вѣддамъ тобѣ и бодай лишить ся менѣ на похоронѣ!

**Майлехъ:** Яке ты Петро старе и дурне! Я собѣ голову сушило, якъ то хате дѣстати въ руки, я мусѣло за тобою бѣгати, цехмайстромъ робити, кланяти ся тобѣ, а теперь Майлехъ мае самъ себе дурнемъ робити? Я тобѣ, Петро, дамъ лѣншїй интересъ. Нехай твѣй Иванъ розвяже спѣлку, нехай вынесе ся зъ вѣдси, я ему мѣсце найду, то я тобѣ позволю мешкати тутки за дурно еще пару роки, я тобѣ еще дамъ на варстать, ты Петро, будешъ еще пань....

**Марта:** Нѣ Майлехъ, не дѣждешъ ты того!

**Петро:** Такъ, не дѣждешь ты того! Радше пѣйду я зъ торбами, а не буду просити Ивана, щобы вѣнъ запродавъ въ твои руки тыхъ, котрѣ ему завѣрили. Знищивъ ты мене, оцыганивъ, якъ оцыганивъ много мѣщанъ, та Богъ тебе покарае за нашу кривду.

**Майлехъ:** Ой вай, мамені! Мѣщане, мѣщане, якѣ менѣ мѣщане, зъ голоду пухне, а оно мѣщане! А кто до кого лѣзе, жидъ до мѣщане, чи мѣщане до жида? Кто жида просить: пожичъ, пожичъ, на забавке, бо панъ мѣщанинъ ѣсти не має що, а мѣдъ хоче пити? Кто пожичить, а не вѣддасть? Жидъ? нѣ! мѣщанинъ. Майте вы жидѣвскій розумъ, то не будете ити зъ торбами! Диви, твѣй Иванъ, оно не пѣ, ему ся гонору не хоче, оно колись буде панъ! Ты менѣ кажешь, що я цыганъ, а ты кто? Ты обѣкрало власне дитине, ты передайхмайстровало его матетка, иди до него теперъ по хлѣбъ.

**Петро** (тяжко до сцены): Боже, той жидъ правду каже, (голосно). Пѣйду, щобысь знавъ, що пѣйду, покаю ся передъ цѣлымъ мѣщаньствомъ, скажу: зле я робивъ, (Середъ того Марко хильцемъ на пальцахъ переходитъ до дверей: на серединѣ сцены каже:) Теперъ пора (и выходитъ, а Петро говорить даль-

ше) то вы рахуйте ся, бо Майлехи зѣдять насъ живцемъ!

**Майлехъ:** Ова, оно менѣ великій страхъ. Идѣтъ, кажѣтъ, а я буду въ вашей хатѣ гуѣль ѣсти, а ты Петро, ты мѣщанинъ, будешь менѣ воду носило.

**Марта:** (Зрываетъ ся). Слухай жиде, примкни собѣ губу, бо у мене еще есть кочерга.

**Майлехъ:** Диви, диви, яке цѣмесь! Идѣтъ на скаргу до Ивана — оно вже наставило ся, Иванъ жде на васъ.

## СЦЕНА XI.

[Иванъ стае на порозѣ, коли Майлехъ зачинае говорити слова: „диви, диви!“ Романъ, Якѡвъ, по хвили Анна и Марко.]

**Иванъ:** Нѣ пане Майлехъ; Иванъ не жде, а самъ ту приходитъ (пѡдходитъ до Петра, цѣлуе его въ руку). Тату, досытъ вашей муки, вы зле робили, та натерпѣли ся досытъ! Простѣтъ менѣ, если я васъ зъобидивъ, та я за васъ въ огонь готовъ ити!

**Петро:** Иване, чи то справдѣ ты? пѡдносятъ руку и протирае очи).

**Иванъ:** Я тату! (до Майлеха) Пане Майлехъ въ тѡй хвили зложивъ я въ судѣ



чотыриста золотыхъ, якѣ тобѣ належать ся. Чуешь, чотыри сотки, а знай, що то грошѣ, якѣ спѣлка наша заробила. А теперь въ тѣй хатѣ ты не маешь що робити, — выноси ся.

**Петро**: Господи!

**Марта**: Що я чую!

**Майлехъ**: (встає) Такъ! То вы мене пѣдѣйшли, вы зробили менѣ кривде? Добре, я буду памятати, я за свое кривде буду десять разъ заплатити!

**Романъ**: Овва, нема дурныхъ, щобы ся бояли!

**Якѣвъ**: Вже досыть ты намъ заплативъ, теперь прийшовъ на насъ часъ вѣдплаты!

**Иванъ**: Знай то, що прибитѣ, вынищенѣ, забутѣ всеѣми мѣщане двигли ся, що не пропала ихъ сила. Бѣльше не дадутъ ся они нищити; будутъ ся трудити, вѣдъ тебе розуму учити, а побачимъ, кто пѣйде зъ торбами! А теперь (показує рукою дверь, Марко зъ клепкою въ рукахъ пѣдходитъ.)

**Марко**: Пѣдемъ пане Майлехъ! (бере его за обшивку веде до дверей и выкидає: Отъ за мою клепку!

**Иванъ**: (до Петра) Отче! Честнѣй мѣщане, що звязали ся въ спѣлку, самѣй прий-

шли до мене и жертвовали пожичку на поратоване васъ. Теперь забудьмо минувше и зъ Богомъ начинаймо на ново, щобы чимъ скорше силатити затыгненый довгъ.

**Петро** : Иване, Анно, чи я вартъ того ! (Иванъ и Анна цѣлуютъ его руку, вѣнъ ихъ головы. Марія бере ихъ въ объятя, Петро говоритъ дальше) Простѣтъ менѣ мою жестокѣсть, простѣтъ слезы, котрѣ пролилисье черезъ мене. Нехай вамъ Господь запластитъ, и менѣ проститъ, бо бувъ я злымъ мужемъ и чоловѣкомъ и отцемъ и мѣщаниномъ. Теперь вѣдкрыли ся менѣ очи.....

**Романъ** (до Якова) : Направду, я готовъ сплакнути !

**Иванъ** : Богъ простивъ вже все ! пославы добрыхъ людей, засіяло сонце въ мѣщаньску хату, нынѣ будимъ ся до лѣпшого жита.

**Яковъ** : И не вѣдступимъ вѣдъ новой дороги, не вѣдступимъ нѣ крокомъ. Всѣольный трудъ, всѣольна праця, жите тверезе, побожне, не надъ станъ, наука, згода — ото дорога нашего руского мѣщаньства !

## СЦЕНА XII.

**Розалія** : (стае на поровѣ и зачинае). Господи, чи то правда ? вже цѣле мѣсто говорить ! .

**Марко :** (прискакуе до дверей). Розалія, вьо до Шандлѣ, горѣвка потавѣла! [запирае ѣй дверь передь носомъ].

### СЦЕНА XIII.

[Попереднїи безъ Розалїи].

**Петро :** Иване, и якъ буде теиерь?

**Иванъ :** Теиерь остане все по давному. Мы перенесемъ ся до васъ, варстать наче ся якъ передше, долги сплатимо и потрудимъ ся во славу Бога и честь мѣщаньства!

### Хоръ .

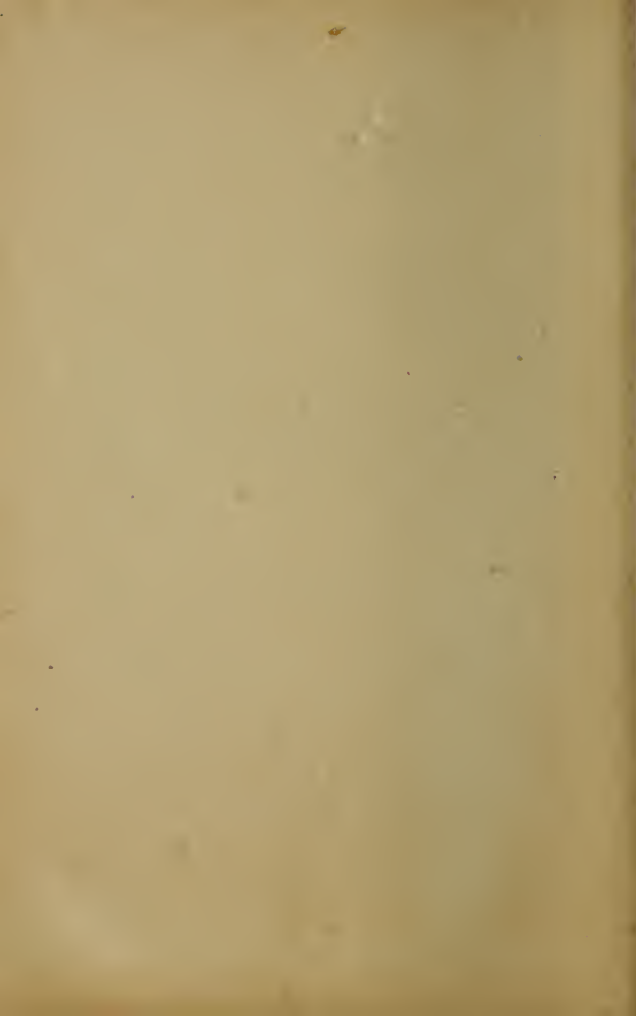
[Иванъ и Анна по одной сторонѣ. Петро и Марта по другой, Романъ и Якѡвъ въ серединѣ, Марко за ними].

Щасть намъ Боже, щасть намъ щасть и т. д.











## Книжочки мисійнй

выходять точно кожного мѣсяца. Цѣна 3 кр.  
Сотка книжочокъ зъ минувшихъ лѣтъ 2 зл.  
Оправнй рѣчки 50 кр.

Театральна бібліотека „Посланника“  
каждый выпускъ 20 кр. (40 сот).

„Нѣчь Виелеемска“, ораторія сцен. (4 накл.)  
„Іосифъ въ Єгиптѣ“ (2 накл.) „Св. Николай  
на Руси“. „Выворожила“. „Три брати“.  
„Пекло въ хатѣ“. „Семе не кради“. „Пра-  
ведный Іовъ“. „Св. о. Николай въ гостинѣ“.  
„Процесовичѣ“. „Не Клеми“. „На старости  
лѣтъ“. „За сиротою Богъ зъ калитою“.  
„Вѣдьмы“ — „Вертепъ“. — „Въ родимѣмъ  
краю“. „Сердечна мечь“. „Бунтѣвникъ“.

**БИБЛІЯ** старого и нового завѣта  
въ 50 кольоровыхъ  
образкахъ 1 зл. 50 кр.

Збѣрникъ новыхъ церковно-наред. пѣсень  
съ нотами. 3 выпуски по 10 кр.

## Молитвы щоденнй

съ долаткомъ катѣхизма 3 кр. сотка 2 зл. 50 кр.

## Образки „Посланника“

Сотка 50 кр.

Меншй 30 кр.

## МОЛЕБНЙ ЧАСЫ.

Молитвы щоденнй въ пѣсняхъ зъ нот. 10 кр.

Боянѣ. Збѣрникъ русскихъ квартетѣвъ  
(50 пѣсень) 1 зл.

„Пѣдручникъ“ скороч. Требникъ 2 зл. 50 кр.